

مطالعه تطبیقی ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری
(مطالعه موردی شهرستان سرپل ذهاب)

Comparative study of fertility ideals of rural and urban women
(Case study of Sarpol-e-Zahab city)

Ali Ashraf Piri

Master of Demography, Yazd University.

Email: ali67.piri@yahoo.com

Abbas Askari Nodooshan

Associate Professor of Demography, Faculty of Social Sciences, Yazd University.

Mohammad Ali Armand

Master of Demography, Yazd University and Social Emergency Assistance Expert 123, Shahin Dej County.

علی اشرف پیری*

کارشناس ارشد جمعیت شناسی دانشگاه یزد.

عباس عسکری ندوشن

دانشیار جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد.

محمدعلی آرمند

کارشناس ارشد جمعیت شناسی دانشگاه یزد و کارشناس مددکاری اورژانس اجتماعی ۱۲۳ شهرستان شاهین‌دژ.

Abstract

Given the changes in fertility over the past three decades in Iran, it seems important to study the issue of change in the ideals and tendencies of female fertility in order to understand reproductive behaviors and changes in population growth. The purpose of this study is a comparative study of fertility ideals of rural and urban women living in Sarpol-e Zahab city. Data were collected using a survey conducted on 382 households in the summer of 1399 and then analyzed. Findings show that about half of the respondents in the current situation consider only two children suitable. 8.6% have only one child and 6.8% say it is better not to have children. 17% of the respondents mentioned three children and 12.8% mentioned four children as the ideal number of children for Iranian families. The results also show the difference between the opinions of rural and urban women about their ideals. The average of ideal children for families is 1.8 among urban women and 3.09 among rural women. Sexual preference, adherence to large family values, and gender inequality were higher

چکیده

با توجه به تغییرات باروری در طول سه دهه گذشته در ایران، به نظر می‌رسد بررسی موضوع تغییر در ایده‌آل‌ها و تمایلات باروری زنان به منظور درک رفتارهای باروری و روند تغییرات رشد جمعیت حائز اهمیت بسزائی است. هدف از این پژوهش بررسی تطبیقی ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری ساکن در شهرستان سرپل ذهاب است. داده‌ها با استفاده از پیمایشی که در تابستان سال ۱۳۹۹ بر روی ۳۸۲ خانوار انجام گرفت جمع‌آوری و سپس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که حدود نیمی از پاسخگویان در شرایط امروزی تنها دو فرزند را مناسب می‌دانند. ۸/۶ درصد تنها یک فرزند و ۶/۸ درصد نیز گفته‌اند که بهتر است بچه‌دار نشوند. ۱۷ درصد پاسخگویان نیز سه فرزند و ۱۲/۸ درصد نیز چهار فرزند را تعداد ایده‌آل فرزندان برای خانواده‌های ایرانی ذکر کرده‌اند. همچنین نتایج حاکی از تفاوت نظرات زنان روستای و شهری در مورد ایده‌آل‌های آنان می‌باشد، میانگین فرزندان ایده‌آل برای خانواده‌ها در میان زنان شهری ۱/۸ و در میان زنان روستایی ۳/۰۹ می‌باشد. ترجیح جنسی، پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و نابرابری جنسیتی در میان زنان روستایی بیشتر از زنان شهری

among rural women than urban women, which could be a determinant of differences in the fertility ideals of rural and urban women. The results of multivariate analysis show that the independent variables together explained 42.9% of the changes in the dependent variable. Among the variables that had a significant effect on fertility ideals, the variable of adherence to the values of the large family and the interests of children had the most impact on the dependent variable.

Keywords: Fertility ideals, Sexual preference, Adherence to the values of the extended family, Gender equality, Cost of children.

بود که می‌تواند از عوامل تعیین‌کننده تفاوت در ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری باشد. نتایج تحلیل چندمتغیره نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل در کنار هم ۴۲/۹ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. در بین متغیرهایی که تاثیر معناداری بر ایده‌آل‌های باروری داشته‌اند، متغیر پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و منافع فرزندان بیشترین تاثیر را بر متغیر وابسته داشته‌اند.

واژه‌های کلیدی: ایده‌آل‌های باروری، ترجیح جنسی، پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ، برابری جنسیتی، هزینه فرزندان.

نوع مقاله : پژوهشی	دریافت : اسفند ۱۴۰۰	پذیرش: اردیبهشت ۱۴۰۱
--------------------	---------------------	----------------------

مقدمه

شواهد جهانی، نشان‌دهنده تغییرات باروری در بسیاری از نقاط جهان است؛ ایران نیز، متأثر از شرایط اقتصادی - اجتماعی، نرخ باروری پس از نوسانات دهه بعد از انقلاب، روند کاهشی را طی می‌کند (عباسی‌شوازی و همکاران، ۱۳۸۱). میزان باروری در ایران از ۷ فرزند برای هر زن در سال ۱۳۵۷ به ۱/۵۸ فرزند برای هر زن در سال ۱۳۸۵ کاهش یافته است (عباسی‌شوازی و همکاران، ۲۰۰۹). روند کاهش باروری در کلیه استان‌ها از نیمه دهه ۱۳۶۰ آغاز شده و علاوه بر نقاط شهری میزان باروری در نقاط روستایی کشور نیز به سوی باروری پایین‌تر از حد جانشینی سوق نموده است. طی سال‌های ۱۳۷۶-۱۳۸۰ میزان باروری کل در نقاط شهری و روستایی کشور به ترتیب ۱/۹۷ و ۲/۶۴ فرزند ثبت شده است که این میزان در طی سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۸۱ برای نقاط شهری و روستایی به ۱/۶۹ و ۲/۳۷ فرزند کاهش پیدا کرد. در طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۶ همچنان روند کاهش باروری ادامه داشته و به ۲/۲۶ فرزند در میان روستائیان و ۱/۶۸ در مناطق شهری رسیده است. شهرستان سرپل‌ذهاب نیز از این قاعده مستثنی نبوده و روند کاهشی را در باروری کل تجربه کرده است، در طی سال‌های ۱۳۷۹-۱۳۸۱ باروری شهرستان معادل دو فرزند بوده است که در طی سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۸۲، ۱۳۸۵-۱۳۸۷ و ۱۳۹۰-۱۳۸۸ به ترتیب به ۱/۹۰، ۲/۰۳ و ۱/۵۸ فرزند رسیده است (عباسی‌شوازی و حسینی چاوشی، ۱۳۹۲). کاهش باروری در کل کشور و مناطق روستایی و شهری کشور، اتفاق افتاده است. حتی در روستاها که زمانی بیشترین باروری را داشتند اکنون شاهد کاهش باروری هستیم. که گویای این مطلب است که امروزه طرز تلقی و تمایل خانواده‌ها به فرزندآوری تغییر کرده است. کاهش تمایلات باروری و تغییر در رفتار و ایده‌آل‌های باروری در زنان، علاوه بر تأثیر قاطعی که بر میزان رشد جمعیت دارد بر ترکیب و ساختار جمعیت نیز تأثیر خواهد گذاشت. کاهش مستمر زاد و ولد و انتقال از باروری طبیعی به باروری کنترل شده، به تدریج ساختار جمعیت را از جوانی خارج و به طرف سالخوردگی سوق می‌دهد (زنجانی، ۱۳۸۳). با توجه به تغییرات باروری در طول سه دهه گذشته در ایران، مطالعه تغییر در ایده‌آل‌ها و تمایلات باروری زنان به منظور درک رفتارهای باروری و روند تغییرات رشد جمعیت حائز اهمیت بسزایی است. کاهش هر چه بیشتر در تمایلات و ایده‌آل‌های باروری زنان می‌تواند باروری کل را کاهش دهد که موجب کندتر شدن رشد جمعیت و تسریع سالمندی جمعیت شود.

تحقیقات پیشین مانند (حسینی و بگی، ۱۳۹۱؛ حسینی و بگی، ۱۳۹۳) خلیج آبادی فراهانی و سرایی (۱۳۹۲) در مناطقی که همگرایی مذهبی وجود داشته است به بررسی ایده‌آل‌های باروری پرداخته‌اند. همچنین هیچ کدام از تحقیقات پیشین تفاوت‌های

منطقه‌ای (روستا- شهر) را مدنظر نداشته‌اند. اما، تحقیق حاضر ضمن بررسی دیدگاه‌های مختلف و تفاوت‌های منطقه‌ای، در جامعه‌ای که همگرایی مذهبی وجود ندارد به بررسی ایده‌آل‌های باروری زنان می‌پردازد. باروری کل زنان می‌تواند انعکاسی از ایده‌آل‌های باروری آنان باشد. بنابراین لازم است عواملی که ایده‌آل‌های باروری زنان را برای داشتن فرزند تحت تأثیر قرار می‌دهد، شناسایی و آن را مبنای سیاستگذاری جمعیتی قرار داد. براساس مطالعات پیشین همگرایی در الگوها و روندهای باروری در نقاط شهری و روستایی اتفاق افتاده است با اینحال هنوز تفاوت‌های قابل توجهی در برخی از نقاط کشور بین شهر و روستا وجود دارد از این‌رو در مطالعه حاضر ابتدا سعی می‌شود به بررسی ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری پرداخته شود. سپس، عوامل تأثیرگذار بر ایده‌آل باروری در بین زنان روستایی و شهری بررسی می‌گردد. در نهایت، به بررسی نحوه تأثیرگذاری هر یک از این عوامل، بر ایده‌آل‌های باروری بررسی می‌شود.

چارچوب نظری

جامعه‌شناسان، مردم‌شناسان و جغرافی‌دانان فرهنگی بر این باورند که بسیاری از تغییرات در جامعه نتیجه اشاعه نوآوری‌هاست. تئوری اشاعه در اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل دهه ۱۹۸۰ در ادبیات پژوهشی جمعیتی توسط نودل و وندوال^۱ بکار گرفته شد و مورد توجه جمعیت‌شناسان قرار گرفت، زیرا تئوری‌هایی که متکی بر تصمیم‌گیری‌های فردی در پاسخ به تغییرات اقتصادی و اجتماعی بودند، نتوانستند به طور کامل انتقال باروری را در بسیاری از مناطق جهان تبیین کنند (حسینی، ۱۳۸۶: ۱۰۴). تئوری اشاعه نوآوری از گسترش تکنولوژی‌های جدید رفتار در جامعه بحث می‌کند. از آنجا که این تئوری با گسترش ایده‌های نو سر و کار دارد، بعضی وقت‌ها در اشاره به آن از واژه ایده‌سازانه استفاده می‌کنند (لوکاس و میر، ۱۳۸۷: ۱۰۰). در نبود تغییرات ساختاری عمده، مانند رشد اقتصادی، در صورتی که نوآوری به طور متناسب بسته‌بندی شود و عوامل تغییر با نفوذ آن را بپذیرند، کاهش باروری در جامعه امکان‌پذیر خواهد بود. البته، فرهنگ نیز در این مسأله نقش دارد؛ زیرا بعضی از جوامع بیش از بقیه مستعد پذیرش نوآوری هستند (پولاک و واتکینز^۲، ۱۹۹۳). بر پایه این تئوری، در کشورهایی که باروری کاهش یافته است، ایستارها و اعمالی که به محدودیت باروری منجر می‌شود، ابتدا توسط گروه‌هایی از جمعیت شهری که موافق‌تر، ثروتمندتر و تحصیلکرده‌تراند، اقتباس می‌شود و در طول زمان به گروه‌های میانی با منزلت پایین‌تر و مناطق روستایی گسترش می‌یابد. در این تئوری بر نقش رهبران فکری شبکه‌های اجتماعی و ارتباطات بین همسران در اشاعه‌ی ایده‌های جدید نیز تأکید می‌شود (کله لند و ویلسون، ۱۹۸۷: ۲۳).

هاجن و مورگان^۳ در یک مطالعه در ایالات متحده دریافتند که ایده‌ال و تمایل غالب آمریکایی‌ها بر داشتن دو یا سه فرزند دلالت دارد، با این‌حال دو فرزند هنجاری‌تر بوده است (هاجن و مورگان، ۲۰۰۵). نتایج تحقیق حسینی و عباسی‌شوازی (۱۳۸۸) گویای آن است که تغییرات اجتماعی و تحولات خانواده ملازم با تغییر در نگرش‌ها و ایستارهای مرتبط با ازدواج و فرزندآوری و در نهایت رفتار و ایده‌آل‌های باروری است. یافته‌ها، از نتایج تحقیقات پیشین مبنی بر اشاعه ارزش‌ها و هنجارهای باروری پایین و همگرایی رفتار و ایده‌آل‌های باروری گروه‌های قومی حمایت می‌کند. حسینی و بگی (۱۳۹۱) نشان دادند که مشخصه‌های فرهنگی به تنهایی نمی‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در پیش بینی احتمال تمایل نداشتن به فرزندآوری داشته باشند. در واقع، ترکیبی از مشخصه‌های فرهنگی، اقتصادی-اجتماعی و جمعیتی تبیین بهتری از تمایلات فرزندآوری زنان به دست می‌دهد. به نظر مک‌دونالد توسعه آموزش زنان و همسران آن‌ها، نیرو محرکه مهمی برای برابری جنسیتی است. این امر موجب می‌شود که زنان بیشتر در معرض نهادها و عقاید مدرن قرار گیرند و رابطه آن‌ها با شوهران خود بیشتر به عنوان رابطه با یک دوست و

¹. Knodel & Van De Wall

². Polachek & Watkins

³ - Hagewen and Morgan

شریک تعریف گردد؛ تا یک فرد مطیع. به علاوه پایگاه زوجین جوان نسبت به نسل مسن‌تر بهبود می‌یابد. چون، به تکنولوژی و عقاید جدید بیشتر دسترسی دارند. همچنین شهرنشینی و به تبع آن هسته‌ای شدن خانواده، موجب استقلال بیشتر زوج جوان و بنابراین، افزایش برابری جنسیتی در رابطه میان آن‌ها می‌گردد (عباسی شوازی و همکاران، ۲۰۰۹). مک دونالد استدلال می‌کند که انتقال باروری از سطوح بالا به پایین عمدتاً همراه با بهبود برابری جنسیتی درون نهادهای اجتماعی خانواده محور و بویژه درون خود خانواده بوده است. کاهش باروری با به دست آوردن حقوق زنان درون خانواده، همراه بوده است. همان حقوقی که آن‌ها را قادر می‌ساخت تعداد فرزندان‌شان را به سطوح مطلوب‌تری کاهش دهند (مک دونالد، ۲۰۰۰).

جامعه ایران جامعه‌ای در حال توسعه است. در این جامعه تأسیس و فراگیر شدن نهادهای آموزشی همچون مدارس و دانشگاه‌ها بسیار است. این نهادهای آموزشی از تمدن‌های دیگر برخاسته‌اند. به نظر می‌رسد نهادهای آموزشی حاوی ویژگی‌های خاصی همچون تأکید بر برابری جنسیتی می‌باشند. میچل^۴ و گری^۵ با بررسی نگرش‌های مربوط به نقش‌های جنسیتی، اهمیت فرزندان و تمایلات مربوط به شغل و سبک‌های زندگی، مشخص شد که تفاوت‌های معناداری بین کسانی که فرزند می‌خواهند و کسانی که نمی‌خواهند وجود دارد. یافته‌ها نشان داد که انتظارات باروری، رابطه‌ای با انعطاف‌پذیری ساعات کار و درآمد ندارد. در بین کسانی که بچه نداشتند، چه تمایل به داشتن فرزند داشتند و چه تمایل نداشتند، برابری جنسیتی بیشتر بود (میچل و گری، ۲۰۰۷: ۲۳). میلز و همکارانش (۲۰۰۸) تحقیقی را با عنوان «برابری جنسیتی و تصمیمات باروری در ایتالیا و هلند» انجام دادند که به آزمون تجربی برابری جنسیتی پرداخته شده است. بدین ترتیب که آیا تقسیم کار نابرابر در خانواده، منجر به تصمیمات باروری پایین‌تر زنان در بستر نهادهای متفاوت می‌گردد یا نه؟ در ایتالیا برابری جنسیتی و مشارکت زنان در نیروی کار، پایین است و باروری نیز بسیار پایین است اما در هلند برابری جنسیتی و مشارکت زنان در نیروی کار، در حد متوسط به بالا است و باروری بالاتری نسبت به ایتالیا دارد. یافته‌ها نشان می‌دهد که تقسیم کار نابرابر در خانواده بر تصمیمات باروری زنانی که وظایف سنگینی دارند تأثیر معناداری دارند (میلز و همکاران، ۲۰۰۸).

در بسیاری از جوامع، زوجها اغلب تمایل به داشتن فرزندی از جنس مذکر دارند، بعبارت دیگر در بین آنها نوعی ترجیح‌مندی جنسی نسبت به فرزندان وجود دارد، یا اینکه خواهان داشتن حداقل یک فرزند از هر کدام از جنسیت‌ها می‌باشند. بر این اساس محققان استدلال می‌کنند که ترجیحات جنسی موجود نرخ باروری را افزایش خواهد داد (روبی^۶، ۱۹۸۷) تولد فرزند پسر در ایران، بویژه در مناطق روستایی، به دلیل تأثیر و تأثر خانواده از فرهنگ سنتی، نسبت به فرزند دختر ترجیح داده می‌شود. با افزایش شهرنشینی شدت این امر هر چند کاهش یافته ولی هنوز هم تفاوت‌هایی قانونی، عملی و نظایر این‌ها چون ارث، دیه، گواهی، شهادت و هویت فرزند پسر از مزایای بیشتری برخوردار است. این تفاوت‌های اجتماعی به تقویت مبانی ترجیح جنسیت در انتخاب فرزند کمک می‌کند. بدیهی است که در مواردی که والدین دارای فرزند دختر باشند تمایل به افزایش حاملگی وجود خواهد داشت (رسولی، ۱۳۸۲). تحقیقات زیگ و ایسانگ^۷ (۱۹۴۴) نشان داده است که یکی از مهمترین دلایل برای وجود ترجیح جنسی، توانمندی‌های فیزیکی مردان نسبت به زنان و تنوع نقش‌ها و مشاغل اجتماعی اختصاص یافته به مردان نسبت به زنان می‌باشد.

از دیگر عوامل که مشوق ترجیح جنسی فرزند پسر می‌باشد جنبه اقتصادی آن به ویژه در جوامع مبتنی بر کشاورزی است. که به فرزند پسر به عنوان بازوی کار که در تولید خانواده سهیم است، نگریسته می‌شود. از طرفی دیگر در جامعه ما معمولاً نگهداری از والدین در هنگام پیری بر عهده پسر است تا دختر، مجموعه این عوامل برتری پسر را در نزد مردم نشان می‌دهد (منظوری، ۱۳۷۳: ۵۸). ماری بهات و فرانسس زاوریر (۲۰۰۳) در تحقیقی در مورد ترجیح جنسی در کاهش باروری در هند نقش مهمی

⁴ -Mitchell

⁵ -Gray

⁶ - Robey

⁷ -Zick، C. D. and Xiang، N

برای ملاحظات اقتصادی قائل است. در جاهایی که زنان از نظر اقتصادی فعال هستند دختران دارای ارزش بیشتری می‌باشند و از این‌رو ارجحیت پسر کاهش می‌یابد. همچنین با توجه به اینکه افزایش ثروت موجب کاهش نگرانی‌ها در مورد امنیت دوران پیری می‌گردد باعث کاهش ترجیح جنسی می‌شود و در نتیجه باروری کاهش می‌یابد.

نظریه جریان ثروت^۸ بین نسلی کالدول^۹ بر تغییر جریان ثروت که در گذشته از فرزندان به والدین بود و امروزه برعکس شده است، تأکید دارد. در این تغییر جریان ثروت، مدرنیته شدن^{۱۰} زندگی اجتماعی و اقتصادی و سکولاریزه شدن جامعه تحت تأثیر ارزش‌های فردگرایانه نوع غربی به همراه هسته‌ای شدن روابط اقتصادی و عاطفی نقش مهمی بازی می‌کنند. جایگاه تصمیم‌گیری زاد و ولد در خانواده‌های هسته‌ای و کم‌اولاد به زوجینی واگذار می‌شود که برای مراقبت کودکان‌شان هزینه‌های (به ویژه هزینه فرصت) زیادی متحمل می‌شوند. با افزایش چنین هزینه‌هایی بعد خانواده کاهش می‌یابد (کالدول، ۱۹۸۲). گری بکر^{۱۱} فرزندان را به عنوان کالاهای بادوام همچون خودرو که رضایتی را طی زمان به همراه می‌آورند در نظر می‌گیرد. او متذکر می‌شود که در دوران مدرن امروزی، بزرگ کردن فرزندان هزینه‌هایی را به والدین تحمیل می‌نماید. در اینجا تقاضا برای فرزند با درآمد خانواده و هزینه فرزندان در ارتباط است به ویژه هنگامی که مقدار صرف وقت برای مراقبت آنان و سیاست‌های عمومی دولت و دیگر عوامل مرتبط با هزینه فرزندان در نظر گرفته شود. علاوه بر آن، تقاضا برای فرزند با میزان سرمایه‌گذاری در جنبه‌های کیفی فرزندان مرتبط می‌شود و هر عاملی که باعث تغییر در کیفیت فرزند گردد مثل مرگ و میر کودکان، بر میزان باروری اثر می‌گذارد (بکر، ۱۹۶۰). حسینی و بگی در مطالعه خود دریافتند که مهمترین دلایل الگوی دو فرزندى نزد زنان به مشکلات اقتصادی و تربیتی فرزندان بر می‌گردد (حسینی و بگی، ۱۳۹۳). آدسرا^{۱۲} در یک مطالعه در اسپانیا نتیجه گرفتند که زنانی که در اواسط دهه بیست سالگی با بیکاری روبرو می‌شوند تمایل دارند باروری خود را کمتر از باروری ایده‌آل‌شان تحقق بخشند (آدسرا، ۲۰۰۶).

فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی در تحقیق حاضر به شرح ذیل می‌باشد: زنان شهری و روستایی ایده‌آل‌های باروری متفاوتی دارند. به عبارت دیگر، انتظار می‌رود که ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی در مقایسه با زنان شهری بالاتر باشد.

همچنین در این پژوهش سعی می‌شود علاوه بر فرضیه اصلی تحقیق، فرضیات زیر نیز به معرض آزمون گذاشته شوند:

۱. بین ترجیح جنسی و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد و با افزایش گرایش به ترجیح جنسی، ایده‌آل‌های باروری زنان افزایش خواهد یافت. به نظر می‌رسد علاقه به داشتن فرزند پسر در میان زنان روستایی بیشتر باشد؛ بنابراین انتظار می‌رود زنان روستایی در مقایسه با زنان شهری دارای ایده‌آل‌های باروری بالاتری باشند.
۲. بین هزینه‌های فرزندان و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد و با افزایش هزینه‌های فرزندان ایده‌آل‌های باروری کاهش می‌یابد. به نظر می‌رسد ارزیابی زنان شهری از هزینه‌های فرزندان مثبت و در نتیجه، ایده‌آل‌های باروری آنها کمتر از زنان روستایی باشد.
۳. بین برابری جنسیتی و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد؛ به عبارت دیگر، به نظر می‌رسد نابرابری جنسیتی در نهادهای خانواده محور به کاهش ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری منجر شود.

8- Wealth flow

9- Modernization

10- Diffusion theories

11- Garry Becker

12- Adsera

۴. بین پابندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد، با افزایش گرایش به پابندی به ارزش‌های خانواده بزرگ، ایده‌آل‌های باروری زنان افزایش خواهد یافت، به نظر می‌رسد زنان روستایی پابندی بیشتری به ارزش‌های خانواده بزرگ دارند؛ به همین دلیل انتظار می‌رود که ایده‌آل‌های باروری در میان آنان بیشتر از زنان شهری باشد.

روش تحقیق

روش مورد استفاده در این پژوهش از نوع پیمایشی می‌باشد که برای گردآوری داده‌ها از تکنیک پرسشنامه استفاده شده که در آن سوالات براساس چارچوب نظری، فرضیه‌ها و متغیرها تهیه شده است. جامعه آماری این تحقیق، شامل زنان حداقل یکبار ازدواج کرده ساکن شهرستان سرپل ذهاب هستند که در فاصله سنی ۱۵-۴۹ سال قرار دارند. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۲ مورد برآورد شد که به طور مساوی بین زنان روستایی و شهری توزیع شد. روش نمونه‌گیری، ترکیبی از روش‌های خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تصادفی و تصادفی سیستماتیک بود.

تعریف مفاهیم و متغیرها به شرح ذیل می‌باشد:

ایده‌آل باروری: برای سنجش این متغیر از یک سوال تحت عنوان اینکه امروزه برای هر زن و شوهر چند فرزند را کافی می‌دانید؟ استفاده می‌شود. به عبارتی ایده‌آل جامعه را از دیدگاه زنان مد نظر قرار داده شده است.

برابری جنسیتی: با دو بعد سنجیده می‌شود: الف) تقسیم کار جنسیتی: وجه عینی برابری جنسیتی است که بیانگر میزان تقسیم کار و وظایف بین زوجین در خانواده است. برای عملیاتی کردن این بعد، میزان کمک شوهر در نگهداری از بچه، نظافت خانه، خرید وسایل مورد نیاز خانه، پخت و پز و پذیرایی از مهمان در قالب طیف لیکرت سنجیده شده است. ب) نگرش زن به وجود برابری جنسیتی: که جنبه ذهنی برابری جنسیتی را می‌سنجد و بیانگر احساس زن در مورد وجود برابری جنسیتی در خانه است که از طریق نه گویه سنجیده شده است. متغیر برابری جنسیتی از ترکیب دو بعد، که ۱۴ گویه را شامل می‌شود حاصل شده است.

ترجیح جنسی: منظور از ترجیح جنسی، یعنی برتری یک جنس نسبت به جنس دیگر، که عموماً در فرهنگ‌های سنتی دیده می‌شود و ریشه در ساختارهای فرهنگی و اجتماعی جامعه دارد. برای سنجش این متغیر از هفت گویه در سطح سنجش فاصله‌ای استفاده شده است.

نگرش نسبت به هزینه فرزندان: بیانگر نگرش زنان نسبت به هزینه‌هایی است که فرزندان می‌توانند برای والدین داشته باشند و دارای دو بعد اقتصادی و احساسی روان‌شناختی است. منظور از هزینه اقتصادی و عملی فرزندان خدماتی است که والدین باید بپردازند تا زمانی که به مرحله منفعت اقتصادی برسند (حسینی، ۱۳۸۶). برای سنجش این متغیر از ۱۶ گویه استفاده شده که هم بعد اقتصادی و هم بعد روانی هزینه‌های فرزندان را مدنظر داشته است و این متغیر در سطح سنجش فاصله‌ای می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

در این بخش یافته‌های تحقیق در سه بخش ارائه می‌گردد. ابتدا آمارهای توصیفی در مورد شرکت‌کنندگان ارائه می‌شود. سپس فرضیات تحقیق به مورد آزمون گذاشته می‌شوند. در نهایت تحلیل چندمتغیره تحقیق ارائه می‌گردد.

الف) یافته‌های توصیفی: یافته‌ها نشان می‌دهد که جوان‌ترین پاسخگو ۱۸ سال و مسن‌ترین آنها ۴۸ سال سن داشته است. همچنین میانگین سنی پاسخگویان ۳۳ سال و میانگین سن ازدواج آنها ۲۱/۴ سال بوده است. جدول ۱ آمارهای مربوط به مشخصات فردی پاسخگویان در تحقیق را نشان می‌دهد. داده‌ها نشان می‌دهد که اکثریت پاسخگویان (۶۳/۶ درصد) دارای

مذهب شیعه بوده‌اند. پاسخگویان اهل سنت ۲۶/۲ درصد و ۱۰/۲ درصد نیز اهل حق بوده‌اند. پاسخگویان از لحاظ وضعیت سواد و سطح تحصیلات در شرایط خوبی به سر می‌برند و تنها ۸/۴ درصد آنها بی‌سواد بوده‌اند. بیشتر پاسخگویان دارای تحصیلات دبیرستانی بوده‌اند که ۳۱/۴ درصد حجم نمونه را تشکیل می‌دهند. ۲۳/۸ درصد نیز دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند که ۱۸/۳ درصد آنها دارای مدرک کارشناسی بوده‌اند. اکثریت مطلق پاسخگویان در زمان انجام تحقیق خانه‌دار بوده‌اند و تنها ۲۲/۳ درصد آنها در خارج از خانه اشتغال داشته‌اند که ۱۱ درصد در بخش خدمات و ۱۱/۳ درصد نیز کارمند بوده‌اند.

جدول ۱. توزیع پاسخگویان بر حسب مشخصات فردی آنان

مشخصه‌های فردی	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی
تحصیلات	بی‌سواد	۸/۴
	ابتدایی	۲۱/۵
	راهنمایی	۱۴/۹
	دبیرستان	۳۱/۴
	کاردانی	۱۸/۳
	کارشناسی و بالاتر	۵/۵
مذهب	شیعه	۶۳/۶
	سنی	۲۶/۲
	اهل حق	۱۰/۲
اشتغال	خانه‌دار	۷۴/۱
	خدمات	۱۱/۰
	کارمند	۱۱/۳
	سایر	۳/۷
تعداد فرزندان ایده‌آل	۰	۶/۸
	۱	۸/۶
	۲	۴۹/۰
	۳	۱۷/۰
	۴	۱۲/۸
	۵	۲/۱
	۶	۰/۳
	۷	۲/۹
	۸	۰/۵
	میانگین فرزندان ایده‌آل	۲/۴ فرزند

در مورد تعداد فرزندان ایده‌آل از دید پاسخگویان یافته‌ها نشان می‌دهد که ۴۹ درصد از پاسخگویان در شرایط امروزی تنها ۲ فرزند را مناسب می‌دانند. در این میان ۱۵/۴ درصد نیز کمتر از ۲ فرزند را تعداد ایده‌آل ذکر کرده‌اند. ۸/۶ درصد تنها یک فرزند

و ۶/۸ درصد نیز گفته‌اند که بهتر است بچه‌دار نشوند. ۱۷ درصد پاسخگویان نیز ۳ فرزند و ۱۲/۸ درصد نیز ۴ فرزند را تعداد ایده‌آل فرزندان برای خانواده‌های ایرانی ذکر کرده‌اند. میانگین تعداد ایده‌آل فرزندان از دید زنان ۲/۴ فرزند گزارش شده است. انتظار می‌رود زنان روستایی و زنان شهری دارای ایده‌آل‌های متفاوتی باشند. به همین دلیل در جدول ۲ به مقایسه تعداد فرزندان ایده‌آل از دید این دو دسته از زنان پرداخته شده است. نتایج حاکی از تفاوت نظرات زنان روستایی و شهری می‌باشد. در حالی که برخی زنان روستایی تعداد فرزندان ایده‌آل را تا ۸ فرزند نیز اعلام کرده‌اند، زنان شهری در بهترین حالت ممکن ۴ فرزند را تعداد ایده‌آل برای خانواده‌های امروزی بیان کرده‌اند. با این حال اشتراکاتی نیز در میان آنها دیده می‌شود. بیشتر زنان در هر دو دسته، تعداد ۲ فرزند را مناسب خانواده امروزی دانسته‌اند. البته این تعداد در میان زنان شهری ۵۸/۶ درصد و در میان زنان روستایی تنها ۳۹/۳ درصد می‌باشد. نکته جالب توجه اینست که هیچ یک از زنان روستایی نداشتن فرزند را به عنوان ایده‌آل باروری بیان نکرده‌اند. میانگین فرزندان ایده‌آل زنان ۳/۰۹ فرزند بوده که نسبت به زنان شهری (۱/۸ فرزند) از میزان بالاتری برخوردار است.

جدول ۲. ایده‌آل‌های باروری زنان شهری و روستایی

تعداد فرزندان ایده‌آل	شهری		روستایی	
	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی	فراوانی مطلق	فراوانی نسبی
۰	۲۶	۱۳/۶	-	-
۱	۲۴	۱۲/۶	۹	۴/۷
۲	۱۱۲	۵۸/۶	۷۵	۳۹/۳
۳	۱۹	۹/۹	۴۶	۲۴/۱
۴	۱۰	۵/۲	۳۹	۲۰/۴
۵	-	-	۸	۴/۲
۶	-	-	۱	۰/۵
۷	-	-	۱۱	۵/۸
۸	-	-	۲	۱/۰
جمع کل	۱۹۱	۱۰۰/۰	۱۹۱	۱۰۰/۰
میانگین تعداد فرزندان ایده‌آل	۱/۸ فرزند		۳/۰۹ فرزند	

ب) **آزمون فرضیات:** فرضیه اصلی تحقیق به شکل زیر بیان شده است: «زنان شهری و روستایی ایده‌آل‌های باروری متفاوتی دارند. به عبارت دیگر، انتظار می‌رود که ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی در مقایسه با زنان شهری بالاتر باشد». یافته‌ها نشان داد که میانگین فرزندان ایده‌آل برای خانواده‌ها در میان زنان شهری ۱/۸ و در میان زنان روستایی ۳/۰۹ می‌باشد. نتایج نشان داد که تفاوت ایده‌آل‌های باروری در میان زنان روستایی و شهری از لحاظ آماری و در سطح ۰/۰۱ معنی‌دار می‌باشد (جدول ۳). به این ترتیب فرضیه اصلی تحقیق تایید می‌گردد.

جدول ۳. خروجی آزمون تی جهت مقایسه میزان اعتماد اجتماعی در گروه‌های مختلف

متغیر وابسته	متغیر مستقل	مقولات	تعداد	میانگین	تی	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
ایده‌آل باروری	محل سکونت	شهری	۱۹۱	۱/۸	۱۰/۱۰۰	۳۸۰	۰/۰۰۰
		روستایی	۱۹۱	۳/۰۹			
ترجیح جنسی	محل سکونت	شهری	۱۹۱	۱۹/۳۵	۳/۶۳۱	۳۸۰	۰/۰۲۴
		روستایی	۱۹۱	۲۱/۸۵			
پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ	محل سکونت	شهری	۱۹۱	۲۰/۳۹	۶/۴۶۶	۳۸۰	۰/۰۰۰
		روستایی	۱۹۱	۲۴/۰۲			

در قسمت دوم فرضیه به این نکته اشاره شده است که به‌نظر می‌رسد علاقه به داشتن فرزند پسر در میان زنان روستایی بیشتر باشد؛ بنابراین انتظار می‌رود زنان روستایی در مقایسه با زنان شهری دارای ایده‌آل‌های باروری بالاتری باشند. برای بررسی این نکته که آیا بین زنان شهری و روستایی تفاوتی در میزان علاقه داشتن به فرزند پسر وجود دارد از آزمون t مستقل استفاده شد. نتایج در جدول ۳ آمده است.

یافته‌ها حاکی از بیشتر بودن نمره ترجیح جنسی در میان زنان روستایی دارد. نتایج همچنین نشان می‌دهد که علاقه به داشتن فرزند پسر در میان زنان روستایی و شهری از لحاظ آماری دارای تفاوت معناداری هستند. نتایج فرضیه اصلی تحقیق نیز نشان داده بود که ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی بالاتر از زنان شهری است. بنابراین می‌توان انتظار داشت که زنان روستایی که ترجیح جنسی بالاتری دارند، از ایده‌آل‌های باروری بالاتری نیز برخوردارند. لذا نتایج حاکی از تایید فرضیه دوم تحقیق دارد. برای بررسی اینکه آیا بین پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ در میان زنان شهری و روستایی تفاوت وجود دارد یا خیر از آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل (t مستقل) استفاده شد. میزان میانگین پایبندی زنان روستایی به ارزش‌های خانواده بزرگ (۲۴/۰۲) در مقایسه با زنان شهری (۲۰/۳۹) بالاتر بوده است. نتایج آزمون در جدول ۳ حاکی از وجود تفاوت معنی‌دار متغیر مذکور در میان زنان شهری و روستایی است. زنان روستایی دارای پایبندی بیشتری به ارزش‌های خانواده بزرگ بوده‌اند. ضمن اینکه در نتایج قبلی این نکته اثبات شد که زنان روستایی ایده‌آل‌های باروری بالاتری نیز داشتند. لذا می‌توان گفت که زنان دارای پایبندی بیشتر به ارزش‌های خانواده بزرگ، دارای ایده‌آل‌های باروری بیشتری هستند. بنابراین این فرضیه تأیید می‌گردد.

آزمون دوم تحقیق به بررسی رابطه ترجیح جنسی و ایده‌آل‌های باروری می‌پردازد. به این صورت که: «بین ترجیح جنسی و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد و با افزایش گرایش به ترجیح جنسی، ایده‌آل‌های باروری زنان افزایش خواهد یافت. به‌نظر می‌رسد علاقه به داشتن فرزند پسر در میان زنان روستایی بیشتر باشد؛ بنابراین انتظار می‌رود زنان روستایی در مقایسه با زنان شهری دارای ایده‌آل‌های باروری بالاتری باشند». برای آزمون رابطه مذکور از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد تا مشخص شود که آیا بین دو متغیر مذکور رابطه وجود دارد یا خیر؟ نتایج در جدول ۴ آورده شده است. لازم به یادآوری است که میزان همبستگی فوق برای زنان شهری و روستایی نیز به صورت جداگانه محاسبه شده است.

یافته‌ها نشان می‌دهد که رابطه بین دو متغیر فوق به لحاظ آماری و در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ درصد معنی‌دار است. میزان همبستگی نیز نشان می‌دهد که همبستگی دو متغیر مثبت و مستقیم می‌باشد. به این صورت که با افزایش ترجیح جنسی، بر تعداد ایده‌آل فرزندان نیز افزوده می‌شود. همبستگی دو متغیر فوق در میان زنان روستایی بالاتر از زنان شهری بوده است. به این ترتیب ترجیح جنسی بر ایده‌آل‌های فرزندآوری زنان روستایی تأثیر بیشتری داشته است (جدول، ۴).

در فرضیه سوم بر این نکته تاکید شده است که «بین هزینه‌های فرزندان و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد و با افزایش هزینه‌های فرزندان ایده‌آل‌های باروری کاهش می‌یابد». در بررسی رابطه بین دو متغیر مذکور نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که از لحاظ آماری رابطه بین دو متغیر معنادار نبوده است (جدول، ۴). بررسی همبستگی این دو متغیر به صورت جداگانه برای زنان شهری و روستایی نیز نتایج مشابهی به دست داد و همبستگی معناداری بین آنها وجود نداشته است. لذا این فرضیه تحقیق تایید نشده و رد می‌شود.

فرضیه چهارم تحقیق بر تأثیر برابری جنسیتی بر افزایش تعداد فرزندان ایده‌آل تمرکز دارد. به همین دلیل این فرضیه به شکل زیر بیان شد: «بین برابری جنسیتی و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد؛ به عبارت دیگر، به نظر می‌رسد نابرابری جنسیتی در نهادهای خانواده محور به کاهش ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری منجر شود».

بررسی نتایج همبستگی بین دو متغیر فوق نشان از معنادار بودن رابطه این دو متغیر می‌دهد (جدول، ۴). همبستگی فوق به صورت معکوس بوده است و بنابراین این فرضیه نیز تایید می‌گردد. البته لازم به ذکر است که اجرای آزمون همبستگی جداگانه برای زنان شهری و روستایی نشان داد که همبستگی بین دو متغیر فوق در مورد زنان روستایی معنادار نبوده و تنها در میان زنان شهری است که دو متغیر همبستگی معکوسی با هم دارند.

جدول ۴. خروجی آزمون پیرسون برای بررسی رابطه متغیرهای مستقل با ایده‌آل باروری

متغیرها	زنان شهری		زنان روستایی	
	مقدار ضریب پیرسون	سطح معنی‌داری	مقدار ضریب پیرسون	سطح معنی‌داری
ترجیح جنسی	۰/۲۴۸	۰/۰۰۰	۰/۴۴۳	۰/۰۰۰
هزینه و منافع فرزندان	۰/۰۱۴	۰/۸۴۵	۰/۰۲۹ -	۰/۶۸۶
برابری جنسیتی	۰/۳۹۸ -	۰/۰۰۱	۰/۰۰۷	۰/۹۲۴
پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ	۰/۶۵۶	۰/۰۰۰	۰/۲۵۷	۰/۰۰۰

فرضیه پایانی تحقیق به بررسی رابطه بین پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و ایده‌آل‌های باروری زنان پرداخته است. «بین پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و ایده‌آل‌های باروری رابطه وجود دارد، با افزایش گرایش به پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ، ایده‌آل‌های باروری زنان افزایش خواهد یافت، به نظر می‌رسد زنان روستایی پایبندی بیشتری به ارزش‌های خانواده بزرگ دارند؛ به همین دلیل انتظار می‌رود که ایده‌آل‌های باروری در میان آنان بیشتر از زنان شهری باشد». در این مورد نیز از آزمون همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه بین دو متغیر استفاده شد. نتایج آماری حاکی از معنی‌دار بودن رابطه فوق در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که همبستگی بین دو متغیر مثبت و مستقیم می‌باشد. یعنی با افزایش پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ بر میزان ایده‌آل‌های باروری نیز افزوده می‌شود (جدول، ۴).

به منظور بررسی تأثیر متغیر برابری جنسیتی بر تعداد ایده‌آل فرزندان (در میان کل نمونه) که معنی‌دار بودن رابطه آنها مشخص شده بود، از آزمون رگرسیون خطی تک متغیره استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۵ آورده شده است. میزان ضریب تبیین تعدیل شده برابر با ۰/۰۵۱ بوده است که نشان می‌دهد متغیر برابری جنسیتی تنها ۵ درصد تغییرات در متغیر ایده‌آل‌های باروری را تبیین کرده است. نتایج حاکی از معنی‌دار بودن تأثیر برابری جنسیتی بر ایده‌آل‌های باروری دارد. مقدار بتای استاندارد شده نشان می‌دهد که این تأثیر به صورت معکوس بوده است. به این صورت که با افزایش هر واحد انحراف استاندارد در برابری جنسیتی، به میزان ۰/۲۳۱ انحراف استاندارد از ایده‌آل‌های باروری کاسته می‌شود.

جدول ۵. نتایج ضریب تأثیر مدل رگرسیونی

.Sig	t	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients			
		Beta	Std. Error	B		
۰/۰۰۰	۱۱/۴۳۴		۰/۳۵۶	۴/۰۶۵	مقدار ثابت	جمعیت کل
۰/۰۰۰	-۴/۶۲۵	-۰/۲۳۱	۰/۰۱۰	-۰/۰۴۵	نابرابری جنسیتی	
۰/۰۰۰	۵/۶۰۵		۰/۳۱۷	۱/۷۷۷	مقدار ثابت	زنان شهری
۰/۹۲۴	۰/۰۹۶	۰/۰۰۷	۰/۰۰۸	۰/۰۰۱	نابرابری جنسیتی	
۰/۰۰۰	۱۰/۷۹۰		۰/۶۳۳	۶/۸۲۹	مقدار ثابت	زنان روستایی
۰/۰۰۰	-۵/۹۶۵	-۰/۳۹۸	۰/۰۱۸	-۰/۱۰۸	نابرابری جنسیتی	

نتایج رگرسیونی بدست آمده برای بررسی تأثیر برابری جنسیتی بر ایده‌آل باروری زنان شهری و روستایی به صورت جداگانه نشان می‌دهد که تأثیر متغیر مستقل بر ایده‌آل باروری در میان زنان شهری غیرمعنادار و در میان زنان روستایی معنادار و به صورت معکوس بوده است. یعنی هرچه برابری جنسیتی افزایش پیدا کند، ایده‌آل باروری زنان با کاهش روبرو خواهد بود (جدول ۵).

ج) تحلیل چندمتغیره

به منظور بررسی میزان تأثیر متغیرهای مستقل در کنار همدیگر تحلیل چندمتغیره اجرا شد. برای این منظور آزمون رگرسیون خطی چندمتغیره مورد استفاده قرار است. متغیرهای مستقل در آزمون مذکور عبارتند از: برابری جنسیتی، ترجیح جنسی، پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ، منافع فرزندان، سن و تحصیلات. تمامی متغیرهای فوق به استثناء تحصیلات در سطح فاصله‌ای بودند. از آنجا که در رگرسیون بایستی تمامی متغیرها در سطح سنجش فاصله‌ای باشند، متغیر تحصیلات ابتدا به متغیر تصنعی تبدیل شد و سپس وارد تحلیل گردید. متغیر وابسته تحقیق نیز تعداد ایده‌آل فرزندان (ایده‌آل‌های باروری) بوده است.

نتایج تحلیل چندمتغیره در جداول ۶ و ۷ آمده است. آماره‌های مربوط به برازش مدل کل نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل در کنار هم ۴۱/۵ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. مقدار R^2 تعدیل شده برای مدل‌های شهری و روستایی تفاوت زیادی با هم دارند. به طوری که متغیرهای مستقل در مورد زنان شهری تنها ۱۱/۶ درصد تغییرات ایده‌آل باروری را تبیین کرده‌اند، این در حالی است که مقدار متناظر در مورد زنان روستایی برابر با ۶۱/۵ درصد بوده است. مقدار آماره دوربین-واتسن نیز در هر سه مدل نشان از مناسب بودن مدل رگرسیونی دارد.

جدول ۶. آماره‌های مربوط به برازش مدل

مدل	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
جمعیت کل	۰/۶۴۴	۰/۴۱۵	۰/۴۰۷	۱/۰۸۳۷۲	۱/۶۴۹
زنان شهری	۰/۳۴۱	۰/۱۱۶	۰/۰۹۲	۰/۹۲۶۹۲	۱/۸۰۹
زنان روستایی	۰/۷۸۴	۰/۶۱۵	۰/۶۰۵	۰/۲۹۲۰۰	۱/۹۵۴

نتایج رگرسیونی در جدول ۷ حاکی از این است که در بین متغیرهای مستقل، دو متغیر برابری جنسیتی و ترجیح جنسی تأثیر معناداری بر متغیر وابسته نداشته‌اند. این در حالی است که روابط دو متغیر حاکمی از معنی‌دار بودن رابطه بین برابری جنسیتی و ایده‌آل‌های باروری داشت. در بین متغیرهایی که تأثیر معناداری بر ایده‌آل‌های باروری داشته‌اند، متغیر پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و منافع فرزندان بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته داشته‌اند. در این بین تأثیر متغیرهای منافع فرزندان و تحصیلات به صورت منفی بوده است. به این ترتیب که با افزایش تحصیلات و هزینه‌های فرزندان ایده‌آل باروری کاهش پیدا می‌کند.

جدول ۷. نتایج ضرایب تأثیر رگرسیونی مدل چندمتغیره

متغیرهای مستقل	جمعیت کل		زنان شهری		زنان روستایی	
	Sig	Standardized Coefficients Beta	Sig	Standardized Coefficients Beta	Sig	Standardized Coefficients Beta
برابری جنسیتی	ns	- ۱/۰۰۶	ns	۰/۰۸۶	ns	- ۰/۱۷۰
ترجیح جنسی	ns	- ۰/۰۱۸	ns	- ۰/۱۹۰	*	- ۰/۱۷۷
پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ	**	۰/۵۷۲	**	۰/۲۰۱	*	۰/۶۰۹
سن	**	۰/۳۲۰	**	۰/۰۰۹	ns	۰/۴۵۵
تحصیلات	*	- ۱/۰۴	*	- ۰/۱۲۲	*	- ۰/۰۶۴

نتایج بدست آمده برای ضرایب بتا در مورد زنان شهری و روستایی تفاوت‌های نسبتاً زیادی را نشان می‌دهد. در مورد زنان شهری در مدل چندمتغیره، تنها متغیرهای ترجیح جنسی، تحصیلات و پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ تأثیر معناداری بر ایده‌آل باروری داشته‌اند. این در حالی است که در مورد زنان روستایی تنها متغیر تحصیلات بوده که تأثیر معناداری بر متغیر وابسته نداشته و باقی متغیرها از لحاظ آماری دارای تأثیر معنادار بوده‌اند.

نتیجه‌گیری

با توجه به تغییرات باروری در طول سه دهه گذشته در ایران، به نظر می‌رسد تغییر در ایده‌آل‌ها و تمایلات باروری زنان باعث کاهش شدید در باروری کل شده است. باروری کل زنان انعکاسی از ایده‌آل‌های باروری آنان می‌باشد بنابراین کاهش هر چه بیشتر در تمایلات و ایده‌آل‌های باروری زنان می‌تواند باروری کل را کاهش دهد. در این تحقیق ما به بررسی تفاوت‌های ایده‌آل‌های باروری زنان روستایی و شهری در شهرستان سرپل ذهاب واقع در استان کرمانشاه پرداختیم که نتایج حاکی از تفاوت نظرات زنان روستایی و شهری در مورد ایده‌آل‌های آنان می‌باشد. میانگین فرزندان ایده‌آل برای خانواده‌ها در میان زنان شهری ۱/۸ و در میان زنان روستایی ۳/۰۹ می‌باشد. برخی زنان روستایی تعداد فرزندان ایده‌آل را تا ۸ فرزند اعلام کرده‌اند، زنان شهری در بهترین حالت ممکن ۴ فرزند را تعداد ایده‌آل برای خانواده‌های امروزی بیان کرده‌اند. بیشتر زنان در هر دو دسته، تعداد ۲ فرزند را مناسب خانواده امروزی دانسته‌اند. این تعداد در میان زنان شهری ۵۸/۶ درصد و در میان زنان روستایی تنها ۳۹/۳ درصد می‌باشد و هیچ یک از زنان روستایی نداشتن فرزند را به عنوان ایده‌آل باروری بیان نکرده‌اند. در ادامه ما عوامل مؤثر بر این تفاوت‌ها (ترجیح جنسی، برابری جنسیتی، پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ، هزینه‌های فرزندان) را در بین زنان

روستایی و شهری به معرض آزمون گذاشتیم. نتایج نشان داد که ترجیح جنسی در میان زنان روستایی بیشتر از زنان شهری بود بنابراین باعث می‌شود که زنان روستایی دارای ایده‌آل‌های باروری بالاتری نسبت به زنان شهری باشند.

در بررسی رابطه بین دو متغیر هزینه‌های فرزندان و ایده‌آل‌های باروری نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. که از لحاظ آماری رابطه بین دو متغیر معنادار نبوده است. به منظور بررسی تأثیر متغیر برابری جنسیتی بر تعداد ایده‌آل فرزندان از آزمون رگرسیون خطی استفاده شد. میزان ضریب تبیین تعدیل شده برابر با $0/051$ بوده است که نشان می‌دهد متغیر برابری جنسیتی تنها ۵ درصد تغییرات در متغیر ایده‌آل‌های باروری را تبیین کرده است. نتایج حاکی از معنی‌دار بودن تأثیر نابرابری جنسیتی بر ایده‌آل‌های باروری دارد. مقدار بتای استاندارد شده نشان می‌دهد که این تأثیر به صورت معکوس بوده است. به این صورت که با افزایش هر واحد انحراف استاندارد در برابری جنسیتی، به میزان $0/231$ انحراف استاندارد از ایده‌آل‌های باروری کاسته می‌شود. این یافته همسو با نتایجی بوده که که قدرتی و همکاران (۱۳۹۲) در شهر سبزوار بدست آوردند. یافته‌های آنها مؤید نظریه برابری جنسیتی مک دونالد است که زنان در جامعه امروزی تحت تأثیر عقاید جدید برابری خواهانه در نهادهای فرد محور هستند. در صورتی که در نهاد خانواده، برابری جنسیتی را تجربه نکنند، برای رسیدن به اهداف خود، از باروری‌شان می‌کاهند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که همبستگی بین پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و ایده‌آل‌های باروری مثبت و مستقیم می‌باشد. یعنی با افزایش پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ بر میزان ایده‌آل‌های باروری نیز افزوده می‌شود. برای تفاوت بین زنان روستایی و شهری از آزمون مقایسه میانگین دو گروه مستقل (t مستقل) استفاده شد که نتایج حاکی از تفاوت معنادار متغیر مذکور در میان زنان شهری و روستایی دارد. زنان روستایی دارای پایبندی بیشتری به ارزش‌های خانواده بزرگ بوده‌اند. نتایج تحلیل چندمتغیره نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل در کنار هم $42/9$ درصد تغییرات متغیر وابسته را تبیین کرده‌اند. در بین متغیرهایی که تأثیر معناداری بر ایده‌آل‌های باروری داشته‌اند، متغیر پایبندی به ارزش‌های خانواده بزرگ و منافع فرزندان بیشترین تأثیر را بر متغیر وابسته داشته‌اند. در این بین تأثیر متغیرهای منافع فرزندان و تحصیلات به صورت منفی بوده است. به این ترتیب که با افزایش تحصیلات و هزینه‌های فرزندان ایده‌آل باروری کاهش پیدا می‌کند.

منابع

- [۱] حسینی، حاتم (۱۳۸۶) درآمدی بر جمعیت‌شناسی اقتصادی اجتماعی و تنظیم خانواده، ویراست اول (چاپ سوم)، همدان: انتشارات دانشگاه بو علی سینا.
- [۲] حسینی، حاتم و بلال، بگی (۱۳۹۱) "فرهنگ و فرزندآوری: بررسی تمایلات باروری زنان کُرد شهر مهاباد" فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده، سال پانزدهم، شماره ۵۸.
- [۳] حسینی، حاتم و بلال، بگی (۱۳۹۳) "تعیین‌کننده‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و جمعیت‌شناختی تمایلات فرزندآوری زنان همسر دار مراجعه‌کننده به مراکز بهداشتی-درمانی همدان در سال ۱۳۹۱"، ماهنامه علمی پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، سال هیجدهم، شماره اول، صص ۴۳-۳۵.
- [۴] حسینی، حاتم؛ عباسی‌شوازی، محمد جلال (۱۳۸۸) "تغییرات اندیشه‌ای و تأثیر آن بر رفتار و ایده‌آل‌های باروری زنان کُرد و تُرک" پژوهش زنان، دوره ۷، شماره ۲، تابستان ۱۳۸۸: ۴۸-۵۵.
- [۵] خلیج آبادی فراهانی، فریده و حسن، سرایی (۱۳۹۲) "قصد تک فرزندی و تعیین‌کننده‌های آن در زنان و مردان در شرف ازدواج در تهران"، فصلنامه مطالعات جمعیتی، مؤسسه مطالعات و مدیریت جامع و تخصصی جمعیت کشور، سال اول، شماره ۱. صص ۸۵-۶۱.
- [۶] رسولی، رضا (۱۳۸۲) "حاشیه‌نشینی و تنظیم خانواده"، فصلنامه جمعیت، شماره ۴۳ و ۴۴، بهار و تابستان، ص ۹۹.
- [۷] زنجانی، حبیب‌الله (۱۳۸۳). تحلیل جمعیت‌شناختی. تهران، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- [۸] عباسی‌شوازی، محمد جلال؛ پیتر مک دونالد؛ میمنت حسینی چاوشی و زینب کاوه فیروزه (۱۳۸۱) "بررسی دیدگاه زنان در مورد رفتارهای باروری در استان یزد"، نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۰.
- [۹] عباسی‌شوازی، محمد جلال و حسینی چاوشی، میمنت (۱۳۹۲) تحولات باروری در ایران در چهار دهه اخیر کاربرد و ارزیابی روش فرزندان خود در برآورد باروری با استفاده داده‌های سرشماری ۱۳۶۵ تا ۱۳۹۰، پژوهشکده آمار، گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی.
- [۱۰] قدرتی، حسین؛ بوستانی، داریوش؛ قدرتی، اکرم؛ کلالی، سید احمد (۱۳۹۲) "بررسی رابطه برابری جنسیتی در خانواده و باروری زنان مطالعه موردی: زنان متأهل ۲۰ تا ۴۰ ساله شهر سبزوار" مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال سوم، شماره یازدهم، صص ۷۵-۹۱.
- [۱۱] لوکاس، دیوید و پاول میر (۱۳۸۷) درآمدی بر مطالعات جمعیتی، ترجمه حسین محمودیان، تهران: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران.
- [۱۲] منظوری، علیرضا (۱۳۷۳) "بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی، مؤثر بر باروری زنان شهرک انصاری رودسر" پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- [13] Abbasi-shavazi, mj, p. McDonald, and M. Hosseini-chaoshi (2009) "the Fertility Transition in Iran: revolution and reproduction", New York, springer.
- [14] Adsera, A. (2006). "Differences in desired and actual fertility: An economic analysis of the Spanish case", Rev Econ Household, No. 4, pp. 75-95
- [15] Becker, G. S. (1960) "An Economic Analysis of Fertility", National Bureau of Economic Research (ed.), Demographic and Economic Change in Developed Countries, Princeton, NJ: Princeton University Press, pp.209-231.
- [16] Caldwell, J. C. (1982) "Theory of Fertility Decline, Academic Press, London. United Nations (2003), "Population, Education and Development (The Consice Report)", Department of Economic and Social Affairs Population Division.
- [17] Cleland, J and Wilson, C (1987) "Demand Theories of the fertility transation", An iconoclastic View, population studies. 41: 5 – 30.

- [18] Hagewen. K. J and Morgan. PH, (2005). Intended and ideal family size in the united states, 1970-2002, *Population and development review*, Vol. 31, NO. 3, PP. 507-527.
- [19] Maribhat, PN.and A.Y.Franciszavier.(2003)."fertility decline and Gender Bias in Northern India" *Demography*40 :637-657.
- [20] Mc Donald, Peter. (2000)B: "Gender Equity, Social Institutions and the Future of Fertility", *Journal of Population Research*, Vol.17, No.1. pp:1-15.
- [21] Mills, Melinda et al. (2008). "Gender Equity, Social Institutions and the Future of Fertility" *Journal of Population Research*, Vol.17, No.1.pp:1-15.
- [22] Mitchell, Deborah and Edith Gray. (2007): "Declining Fertility Intentions, Attitudes and Aspirations", *Journal of Sociology*, Vol. 43(1), pp 23-44.
- [23] Pollack.R.A and S.C.Watkins (1993) "Cultural and Economic Approaches to Fertility ": Proper Marriage or Mesalliance. *Population Development Review* 19 (3): 96 – 467.
- [24] Robey , B.(1987). Sex preference and fertility: what is Link Honolulu, HI: population Institute, East-west Center.
- [25] Zick, C. D. and Xiang, N.(1994)."Assessing the Correlates of Desired Family Size in Shanxi, China" *Social Biology*, 41(3-4):150-167.